

Bijlage 2 Verder lezen...

De geschiedenis van een lintdorp een zoektocht naar de identiteit en ziel van Papendrecht Henk van de Graaf

Hoewel ik voorstander ben van nieuwe publicaties noem ik hieronder toch een aantal niet te missen publicaties die onmisbaar zijn voor de kennis van het Benedenrivierengebied in het algemeen en de openlegging van de Hollandse veenontginningsgebieden in het bijzonder.

Literatuurlijst (een greep uit geraadpleegde bronnen, boeken)

- Onmisbaar is 'De Cope, Bijdrage tot de rechtsgeschiedenis van de openlegging der Hollands-Utrechse laagvlakte' van H. van der Linden. ISBN 90 6469 6012, opnieuw uitgegeven in 1980 bij Uitgeverij Canaletto. Hierin beschrijft Van der Linden in weliswaar oud taalgebruik en in soms complexe zinnen de praktijk van het ontginnen. Hij gaat ook diep in op de verschillende typen cope-contracten en de relatie tot publieke of privaatrechtelijke aspecten. Ook gaat hij in op de vraag waar de ontginners vandaan kwamen en hoe deze gemeenschappen zich ontwikkelden.

- Al het werk van Peter A. Henderikx met betrekking tot de nederzettings-geschiedenis is verplichte kost voor wie meer wil weten/leren. Ik noem hier een samenbundeling van verspreide opstellen maar er zijn meerdere publicaties van zijn hand te vinden. Het boek Land, water en bewoning, Waterstaats- en nederzettingsgeschiedenis in de Zeeuwse en Hollandse delta in de Middeleeuwen. Hilversum, Uitgeverij Verloren, 2001. ISBN 90 6550 656X, bundelt een aantal opstellen die zeer veel inzicht geven in politiek-religieuze, economische en culturele tijd tijdens en na de uitgiften van de te ontginnen gebieden.

- In 'De beneden-delta van Rijn en Maas' beschrijft Henderikx de geschiedenis van de rivieren, het land en de bodemgesteldheid. De bewoning vanaf de Roemeinse tijd tot de vijfde eeuw en vervolgens tot de tiende eeuw is zeer toegankelijk. Hollandse Studiën 19, Hilversum, Uitgeverij Verloren, 1987, ISBN 90 70403 20 X. Probeer de versie met bijlagen (in afzonderlijke omslag) te pakken te krijgen.

- Vanaf de vroege 16de eeuw zijn er manuscriptkaarten geschilderd en getekend van het Benedenrivierengebied. In de collectie Hingman (zie www.watwaswaar.nl) kun je er vele met Papendrecht en omgeving in detail bekijken. Er zijn daarnaast veel werken beschikbaar over manuscriptkaarten in het algemeen waaronder de werken van C. Koeman en Elisabeth Gottschalk. Het meest recente en prachtig uitgevoerde werk is de 'Historische atlas van de Biesbosch' van Wim van Wijk.

Van Wijk geeft naast de kaarten veel historische informatie over het Benedenrivierengebied in het algemeen en de Biesbosch in het bijzonder.

- De hoogleraar (in ruste) middeleeuwse geschiedenis aan de Universiteit Leiden, Wim Blockmans schreef in 2010 een dikke pil ; Metropolen aan de Noordzee 1160-1560. ISBN 978 90 351 2775 3. Uitgeverij Bert Bakker. Voor wie wil weten hoe de economische expansie vanaf de vroege middeleeuwen zich ontwikkelden vanuit de zuidelijke Nederlanden naar het Noordelijke deel, grofweg van Atrecht (nu Arras, FR) tot Kampen (NL), moet Blockmans lezen.

- L.F. Teixeira de Mattos, (onthoud die naam, je komt hem overal tegen) en zijn standaardwerk: 'De Waterkeeringen, Waterschappen en Polders van Zuid-Holland uit 1929. Ik noem hier deel IV¹¹, 'De waarden (vervolg) afd II Het land tusschen Lek en Merwede, onderafdeeling 111, De boezems, waterschappen, polders en gronden in de Alblasserwaard met Arkel beneden de Zouwe'. 's-Gravenhage, Martinus Nijhof 1929. Zeer gedetailleerde informatie over

situaties ter plaatse waarbij De Mattos terugblijkt op informatie uit oude charters. Het kolossale werk bestaat uit 10 delen en beschrijft in extenso de hoogheemraadschappen, de waarden (polders en boezems) en eilanden van Holland en Zeeland. Wil je kennis opdoen tot in details van specifieke situaties ter plaatse kun je niet om De Mattos heen.

- Dit geldt in meer of mindere mate ook voor het levenswerk van T. Vink. Als groot kenner van de Alblasserwaard en zijn bodemstructuur schreef Vink twee vuistdikke pillen: 'De Lekstreek, een aardrijkskundige verkenning van een bewoond deltagebied, H.J. Paris, Amsterdam, 1926, een 'proefschrift ter verkrijging van den graad van doctor in de wis- en natuurkunde aan de Rijksuniversiteit te Utrecht' en het nog dikkere:

- 'De rivierstreek, Bosch & Keuning N.V. – Baarn 1954, postuum uitgegeven. Vink werkte 20 jaar aan dit monumentale werk. Onmisbaar observaties en detailinformatie over bodemgesteldheid in de Alblasserwaard, aangevuld met zeer veel aanvullende gegevens over water in zijn tijd nog zichtbaar was aan uiterlijke landschappelijke kenmerken in het veld. Deze observaties blijven niet alleen beperkt tot de Alblasserwaard maar Vink ging regelmatig ook kijken in andere delen van het Benedenrivierengebied.

- Busch A.J. onder redactie, Vergaard-bewaard-beheerd, Stichting Publicaties Cultuurbezit Waterschappen Alblasserwaard en Vijfheerenlanden, ISBN 90-9008450-9. Met name het eerste deel over het ontstaan van dit waterschap van dit overigens fraai vormgegeven boekwerkje is interessant. Daarna komen de vele bezittingen (waaronder hensbekers en andere 'prularia') uitgebreid aan bod.

Tijdschriften

Tijdschrift voor Waterstaatsgeschiedenis

Dit tijdschrift is een uitgave van de Vereniging voor Waterstaatsgeschiedenis en verschijnt twee maal per jaar á € 22.00.

www.waterstaatsgeschiedenis.nl

Madoc, tijdschrift over de Middeleeuwen

Dit spreekt voor zich, me dunkt. Zonder begrip van de Middeleeuwen is het lastig interpreteren. Verschijnt vier maal per jaar á € 26,00 per jaarabonnement.

www.verloren.nl/madoc

‘Krekwakwau’, om als je lekker actueel wilt blijven en vooral objectief geïnformeerd...

Petra J.E.M. van Dam (1963) promoveerde in 1997 aan de Leidse Universiteit op een onderzoek naar de sociaal-ecologische transformatie van het Hollandse Rijnland in de late middeleeuwen. Daarna voerde zij diverse postdoctorale onderzoeken uit op het gebied van de ecologische geschiedenis van Noordwest-Europa waarvoor zij als gastonderzoeker verbleef aan de universiteiten van York (Toronto), Princeton (New Jersey) en het Max Planck

Instituut voor Geschiedenis in Göttingen. Van 2002 tot 2006 was zij projectleider van het onderzoeksproject „Rijnland 750 – Een nieuwe geschiedenis van Rijnland (1200-1857)“, gefinancierd door het hoogheemraadschap van Rijnland en de Vrije Universiteit. Met ingang van 2009 is zij als hoogleraar Waterstaatsgeschiedenis verbonden aan de Faculteit Letteren en het International Research Institute for the History and Heritage of Cultural Landscapes and Urban Environments (CLUE) van de Vrije Universiteit Amsterdam. [Zie homepage](#) voor publicaties en komende projecten.

Verplicht leesvoer is de oratie van Petra: *De amfibische cultuur: een visie op watersnoodrampen*, oratie, Vrije Universiteit, Amsterdam, 29 oktober 2010, 26 p. [In PDF](#)

Milja van Tielhof studeerde Geschiedenis aan de Universiteit Leiden en promoveerde daar in 1995 op een proefschrift over de Hollandse graanhandel in de 15e en 16e eeuw. Na haar promotie was zij werkzaam als docent en als onderzoeker bij de Universiteit Leiden, de Vrije Universiteit Amsterdam en de Universiteit Utrecht. Ook werkte zij enkele jaren bij het Historisch Archief van ABN AMRO.

Sinds 2007 is zij in dienst van het Huygens ING. Zij leidde onder meer het programma ‘Het verenigingsleven in Nederland in de negentiende eeuw’. Dit bestaat uit een vijftal projecten waarvan drie inmiddels zijn afgesloten met de publicatie van een database op de website van het

instituut. Ook werkte zij aan het project 'Amsterdamse notariële akten over de Archangelvaart'. **In 2011 begon zij met de uitvoering van een door NWO gefinancierd onderzoeksprogramma naar de wortels van het Nederlandse poldermodel. Dit programma richt zich specifiek op de vraag hoe de oude waterschappen bestuurd werden en of daarin een voorbode gezien kan worden van de moderne Nederlandse overlegeconomie met zijn vergadercultuur, nadruk op consensus en aandacht voor minderheidsbelangen. Dit programma is opgezet met de Universiteit Utrecht en loopt tot 2016. [Lees hier](#) het programma van het lopende onderzoek (PDF, deels in het Engels).**

Biesbosch.nu Magazine

In het door de auteur van dit stuk beheerde website www.biesbosch.nu en het daaraan gelinkte Biesbosch.nu Magazine staan regelmatig publicaties over de geschiedenis van het Benedenrivierengebied in het algemeen en de Biesbosch in het bijzonder. Het onregelmatig verschijnende digitale magazine is gratis en wordt bij lidmaatschap automatisch per email verzonden. Naast natuur(fotografie), cultuur en kunst ook veel historische bijdrage van o.a. Ies Zonneveld, Hannie Visser-Kieboom, Cees van der Esch, Alexandre van den Berge en ondergetekende.

Deze bijlage hoort bij het gelijknamige artikel gepubliceerd in het Biesbosch.nu Magazine van februari 2014